

Czesław Francke, Jerzy Lodowski

Szczerba, woj. wałbrzyskie

Informator Archeologiczny : badania 20, 201-202

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W wykopie VII/86 założonym w centralnej części południowej ściany, południowej skrajnie części konwentualnej kłazatoru odsłonięto ciąg dalszy kanału odwodniającego odkrytego w ubiegłym sezonie.

Prace badawcze będą prawdopodobnie kontynuowane.

Materiał zabytkowy i dokumentacja do czasu, ich zakończenia oraz pełnego opracowania wyników znajduje się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKi O/Lódź.

ŚCIECIN - Stare Miasto
Podzamcze

patrz okres średniowiecze

ŚCIECIN - Stare Miasto

patrz okres nowożytny

ŚCISERBA
woj. wałbrzyskie

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francka pod kierunkiem doc.dr.hab. Jarzega Ludowskiego. Finansował IHASZiP Politechniki Wrocławskiej. Pierwszy sezon badań. Zamek /XIV-KV w./

Zamek "Ścisierba" położony jest na południowy wschód od wsi Gniewosów i północny zachód od wsi Różanka w widłach potoku Głownia. Wzniesiono go na skale gnejsowej na poziomie 520 m n.p.m.

Z danych źródłowych wynika, że zamek zbudowano na początku XIV wieku /inne dane początki zamku odnoszą do 1294 r./. W 1318 r. uległ zniszczeniu. Po odbudowaniu wzmiankowany jest pod rokiem 1361. Od 1366 roku był własnością rycerzy czeskich. Ostatecznej zagłady uległ w 1428 roku podczas wojen husyckich i od tej pory funkcjonuje jako okazała ruina.

Rozpoczęcie badań zamku na swoje uzasadnienie w nakreślonym przez Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej programie badawczym ukierunkowanym na rozpoznanie średniowiecznej kultury materialnej rycerstwa śląskiego.

Zamek miał około 52 m długości i do około 25 m szerokości. Założono go na planie nieregularnym w kształcie przypominającym trapez lub trójkąt o zaokrąglonym jednym wierzchołku. Mur obwodowy o szerokości od 2 do 2,4 m na przeważającej części przebiegał po łuku. Tylko odcinek północno-zachodni wyznaczał w terenie prostą. W tym prostym odcinku muru znajdował się wjazd na zamek. Mur obwodowy jeszcze dziś wznosi się miejscami na wysokość 7-8 m. W północno-wschodnim odcinku muru obwodowego zachowało się wejście na zamek - rodzaj bocznej furty z nadprożem w formie łuku. Czynelne jest także część mieszkalna zamku przylegająca do północnego odcinka muru obwodowego. Zachowały się tu m.in. dolne partie otworów okiennych, otworu drzwiowego, strzypa mająca związek ze sklepieniem oraz prawdopodobnie przewód kominowy. Z obserwacji wynika, że część mieszkalna dzieliła się na 3 pomieszczenia /na poziomie piwnic lub obniżonego parteru/.

Zamek zbudowany był z dużych bloków kamiennych mierzących po kilkadziesiąt centymetrów długości.

W celu zapoznania się z charakterem nawarstwień kulturowych i wtórnych zalegających na terenie zamku założono 4 sondy /1-4/, Najwięcej interesujących danych przyniosły badania w obrębie sondy nr 1. Stwierdzono m.in., że pierwotny poziom szytkowy zamku przykryty jest warstwą gruzu osiagająca 2,4 m wysokości. W sondzie nr 3 uchwycono 2 różne chronologicznie poziomy szytkowe z charakterystycznym dla nich materiałem ceramicznym. W sondzie nr 2 odsłonięto nieregularny wcześniej odcinek muru obwodowego długości 8 m, a w sondzie nr 4 oczyszczono narożnik jednej ze ścian wjazdowej.

Z sondazy nr 1, 2 i 3 uzyskano: 640 fragmentów ceramiki, 79 ułamków kości, 81 gwoździ, 2 fragmenty podków, 2 inne przedmioty z żelaza, 1 ułamek szkła oraz kilka ułamków cegieł /palcówki/.

Za dalszym prowadzeniem prac archeologiczno-architektonicznych przemawia fakt, że zamek jest stosunkowo dobrze datowany źródłami pisanyymi oraz to, że nie był przebudowywany po zmianach z 1428 r. Stwarza to szansę na pozyskanie obiektu mogącego wnieść wiele nowych danych o architekturze doby średniowiecza. W sytuacji kiedy dla wielu zamków nie dysponujemy chronologią bezwzględna materiał zabytkowy ze "Szczurby" może być przydatny do badań porównawczych uściślających w efekcie datowanie obiektów do których nie zachowały się źródła pisane /np. zamek w Bardzie - patrz sprawozdanie w niniejszym tomie Informatora/.

Badania zamku będą kontynuowane, a przyszłymi pracami obejmie się część mieszkalną oraz miejsce przypuszczalnego wjazdu.

SZESTNO, gm. Mragowo
woj. olsztyńskie

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Archeologii Polski Środkowej
w Łodzi

Badania prowadził dr hab. Marian Głosek przy współudziale mgr mgr Magdaleny Blomberg i W. Świętosławskiego /autora sprawozdania/. Finansował WKi w Olsztynie. Drugi sezon badań. Zamek /XIV-XVIII w./.

Celem prac badawczych było ustalenie nieznanego dotąd rozplanowania budowli zamkowej, określenie rozwarstwienia chronologicznego odsłoniętych relikwów oraz stwierdzenie czy zamek wybudowano na starszym, drewnianym założeniu obronnym /grodzie?/.

Powyższe postulaty zrealizowano poprzez prowadzenie odgruzowania ruin, odsłonięcia niewidocznych fragmentów murów i założenie dwóch wykopów głąbokościowych.

W wyniku zdjęcia warstwy gruzu i ziemi przykrywającej pozostałości muru obwodowego i przeletu bramnego ustalono plan najstarszego, krzyżackiego założenia oraz odsłonięto resztki późniejszej, prawdopodobnie z XVII w. przybudówki znajdującej się przy północnym murze bramy.

Wykop 1 o wymiarach 10 x 4 m umiejscowiono tak, że osłodził środkową część południowej partii muru obwodowego i objął zarówno fragment dziedzińca, jak i część terenu poza murami. Wykop ten pozwolił ustalić sposób budowy muru i jego fundamentu zbudowanego z kamieni eratycznych, łączonych zaprawą wapienną. Fundament ten wzniesiono w wąskoprzestrzennym rowie. W wykopie 1 odsłonięte także ślady drewnianej budowli poprzedzającej zamek. Wzniesiono ją na planie prostokąta i otoczono małym wałem. Konstrukcja ta /strażnica?/ została spalona i bezpośrednio na jej zgliszczach zbudowano zamek. Sądząc po nielicznych zabytkach, które można wiązać z czasem jej użytkowania /drobne fragmenty ceramiki i żelazna część kopaczki/ funkcjonowała ona stosunkowo krótko, prawdopodobnie około połowy XIV w.

Bogaty materiał zabytkowy znaleziono natomiast w warstwach wiatanych z okresem funkcjonowania zamku /koniec XIV-XVIII w./ Składają się nań bardzo liczne fragmenty ceramiki naczyńowej /ponad 4000/ w tym części naczyńia z napisem łacińskim i datą roczną /154/, ułamki kafli gotyckich i nowożytnych, kilkadziesiąt przedmiotów metalowych m.in. groty bałtów, klucze, noże gwoździe, hak, strzemię, podkowa, itp.

Wykop 2 umiejscowiono w pobliżu fosy, na północ od ruin zamku. Pozwolił on wykluczyć możliwość istnienia dodatkowego muru obwodowego. Materiał zabytkowy z tego wykopu był bardzo nieliczny, kilka fragmentów ceramiki i szkła.

Już podczas prowadzenia badań, rozpoczęto pod nadzorem archeologów prace nad zabezpieczeniem odsłoniętych relikwów murów.